

**ЗИД на ЗЕВИ: Проблемите за битовите производители остават,
проблемите пред стопанските субекти предстоят**

На 11 март в деловодството на Народното събрание от група народни представители от управляващата коалиция е внесен ЗИД на Закона за енергията от възобновяеми източници. Претенциите на вносителите са, че чрез предлаганото въвеждане на уведомителен режим за изграждане на енергийни обекти за ВЕИ до 5 мегавата, се ускорява процесът за изграждането им, като тези обекти „биха облекчили стопанските потребители в процеса по диверсификация на енергийното си снабдяване“.

Също така, чрез промените „се гарантира“, че производителите на електроенергия от ВЕИ за собствено потребление „поемат отговорността произведената енергия да не бъде връщана към електроразпределителната мрежа, с което се спестява необходимостта от осъществяване на процедурата по проучване на условията по присъединяване“.

С преходни и заключителни разпоредби (ПЗР) се правят промени в Закона за устройство на територията (ЗУТ), за които се твърди, че ще облекчат изработването, съгласуването и одобрението на ПУП, допускане и одобрение на ОУП, насочени към „собствено потребление“ на енергия от ВИ, както и издаване на разрешителни за строеж за фотоволтаични (PV) централи до 4,99 МВ.

Тук вероятно има някаква формална грешка в текста на мотивите към ЗИД, защото в самите предложения никъде не се среща (гранична) стойност на инсталираните мощности на PV от 4,99 МВ.

***

Прави впечатление, че в ЗИД се говори за облекчаване на „стопанските потребители“, а и именно те са тези, които реално биха се възползвали от мощности от няколко мегавата. За битовите потребители (домакинствата), остават досегашните условия без по-нататъшни облекчения на процеса на изграждане и използване на малките ВЕИ-инсталации. Така извън закона остава нетното измерване на енергията (net metering) с единствен двупосочен електромер. Не се предвиждат и облекчения за създаването на енергийни кооперативи – нито за битовите, нито за стопанските потребители.

Проектът "Граждани и експерти за прилагане на зелените закони," се изпълнява с финансовата подкрепа на Исландия, Лихтенщайн и Норвегия по линия на Финансовия механизъм на ЕИП. Основната цел на проекта е чрез повишаване на ангажираността на гражданите с околната среда и участието им при формулирането на политики да постигнем балансирано развитие и устойчиво използване на природните ресурси.

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Фонд Активни граждани България по Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение за изследователски практики и при никакви обстоятелства не може да се приема, че той отразява официалното становище на Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство и Оператора на Фонд Активни граждани България. www.activecitizensfund.bg

Цялата верига на изграждане и експлоатация на инсталации за енергия от ВИ за битови нужди, а не само тяхното изграждане следва да бъде напълно облекчена от административни тежести било те регистрационни, разрешителни, тарифни или отчетни. Ако искаме да развием успешно децентрализираното производство на енергия, което в светлината на сегашната глобална енергийна криза отново заема централно място в дискусиите за възможните решения, то тази цел трябва да бъде водеща, а всички останали – включително фискалните цели, да бъдат подчинени на нея. Единствената сравнима цел е опазването на природните ресурси при изграждането и експлоатацията на ВЕИ системите.

Очевидно е нужно да напомним за пореден път, че милиардните субсидии, които през десетилетията получиха въглищната, ядрената и нефто-газовата енергетика, далеч надвишават субсидиите за ВЕИ, а резултатите от тях са енергийна зависимост и несигурност, замърсявания, вкл. радиационни, съсипани човешко здраве и животи и природа – въздух, води, почви.

Като цяло този ЗИД на ЗЕВИ е крайно недостатъчен, за да предизвика сериозен бум на инвестициите във ВЕИ за собствени нужди – било те битови или стопански. Той не отчита и липсата на транспониране в българското законодателство на Директива 2018/2001, което трябва да бъде направено цялостно, а не на парче. Няма как целта от 55% намаление на въглеродните емисии спрямо нивата от 1990 г. да бъде постигнато с промени на принципа „на час по лъжичка“. Необходими са бързи, но и всеобхватни промени – най-добре в един чисто нов ЗЕВИ!

***

По самите текстове можем да коментираме следното.

В предлаганата т. 5 на чл. 24, разликата с т. 1 като текст е само в израза „на присъединени към електроразпределителната мрежа“, който на присъства в новото предложение. Това означава ли, че 5-мегаватовите ВЕИ мощности трябва да са само в сгради **без връзка** с електроразпределителната мрежа? Или сградите ще трябва да се откачат от мрежата, за да имат право на такива инсталации?

Към подобна неизказана забрана за свързаност с мрежата водят и промените в чл. 26, ал. 1. Ако това е така, е необходимо текстът да се прецизира, за да не подвежда потенциални инвеститори в инсталации за собствени нужди.

От друга страна, все още в България никой не стимулира изграждането на „енергийни острови“ (off grid); доколкото сме запознати подобна практика даже се преследва от закона. Което означава, че физическа свързаност към мрежата ще има, но подаването на енергия от производителя към нея трябва да бъде сведено до нула. Въпреки това, наличието на по-големи генериращи мощности (дори и те да бъдат „покрити“ с батерии за съхранение на енергията) крие определени рискове, които биха могли да бъдат минимизирани с изграждането на определени съоръжения и инсталации. Настоящият ЗИД не предвижда изрично изграждането на подобни съоръжения и инсталации, разходите за които е логично да бъдат поети от собственика на ВЕИ-инсталацията, нито изрично разрешава изграждането на „енергийни острови“. Решение обаче трябва да бъде намерено.

Добра новина за стопанските потребители е и отпадането на чл. 57а, ал. 1, т. 3б от Закона за акцизите и данъчните складове (ЗАДС), с което мощностите за собствени нужди до 5 МВ се освобождават от задължителна регистрация по ЗАДС.

Обратно на становището на Министерството на финансите, ние от „Зелени закони“ предлагаме пълното отпадане и на чл. 57а, ал. 1, т. 3а от ЗАДС. Според нас така ще се засили кооперирането за пряка търговия между

производители и потребители на енергия от ВЕИ за битови или стопански нужди. Това ще има положителен ефект най-малко в две посоки:

- развитието на енергийните кооперативи;
- увеличение на децентрализираните инвестиции във ВЕИ за собствени нужди.

По отношение на текстовете, насочени към промени в ЗУТ имаме следните коментари:

1. Като цяло т.т. 1, 2 и 4 биха били полезни, но принципни и нямат нищо общо с изменението на този закон. Те са свързани с изменение на ЗУТ, за което има работна група.
2. Точка 3 е излишна. Уточняването на вида, технологията и формата на обмена на информацията изобщо не е предмет на ЗУТ, а на много сериозната реформа в ресорите на вицепремиера Константинова и министър Божанов. В никакъв случай не трябва да влиза в отделни закони и ЗИД-ове. Очакваме цялостна реформа по темата за информацията, която да се отрази на всички закони едновременно.
3. Точка 5 е единствената, която има смисъл да бъде включена като изменение на ЗУТ.

***

Доколкото сме запознати с възраженията на електроразпределителните дружества относно облекченията за обща мощност до 5 МВ, ние, от „Зелени закони“ смятаме, че въпросът за развитието на мрежите е от съществена важност за националната енергетика, включваща стотици и може би хиляди производители и „просюмъри“. Нашето предложение е за една широка дискусия именно по въпроса за мрежите, в която да вземат участие **всички** заинтересовани страни, а не само ЕСО, ЕРП и политиците.

Накрая изразяваме и нашата подкрепа за становището на колегите от „Грийнпийс – България“ от 4 април т.г. за ЗИД на ЗЕВИ.